

Dijk

In Nederland zijn grofweg drie typen dijken aanwezig:

- Zeedijken. Deze zijn op te splitsen in dijken die tegen de zee aan liggen en een duidelijke waterkerende functie hebben en binnendijs gelegen zeedijken die als gevolg van inpolderingen en de aanwezigheid van andere kunstwerken geen waterkerende functie meer hebben;
- Rivierdijken. Deze zijn op te splitsen in zomer- en winterdijken en hebben het hele jaar of een gedeelte ervan een waterkerende functie;
- Dijken van kanalen en boezemwateren. Dit zijn vaak oplopende kaden van kanalen, boezemwateren en tochten waarvan het waterpeil vaak beduidend hoger ligt dan het waterpeil van de sloten en het maaiveld in het aangrenzende cultuurland.

Rivierdijk

Doelstellingen

- waterkering
- bloemrijke vegetatie
- houtopstand of struweel met ondergroei
- verbindingsweg, voedselgebied en nestplek voor vogels, zoogdieren, amfibieën, reptielen, dagvlinders en andere insecten
- behoud van cultuurhistorische waarde

Winst voor de natuur

Op zeedijken groeien planten als schorrezoutgras, kweldergrassoorten en zilte schijnspurrie. Op rivierdijken komen voor het rivierengebied kenmerkende planten voor, zoals gewone agrimonie, grasklokje en wilde marjolein. Op de dijken van boezemwateren zijn plantensoorten zoals pinksterbloem, margriet en kruidistel aan te treffen. Al deze planten trekken insecten aan, zoals de vlinders icarusblauwtje, bruin zandoogje en hooibeestje. Deze vinden er voedsel en beschutting. Daardoor komen er ook zoogdieren voor, bijvoorbeeld waterspitsmuis en meervleermuis. Ook zijn er vogels, zoals tapuiten en patrijzen, die er voedsel zoeken en soms ook nestelen. Dijken dienen verder als verbindingsweg voor dieren zoals haas, bunzing en egel. Op zandige dijken vindt de levendbarende hagedis een voortplantingsplek en de rugstreeppad een plaats om te overwinteren. Vogels, zoals meerkoeten, smienten en rotganzen vinden er in de winter voedsel.

Meest geschikte lokaties

- in de buurt van natuurgebieden: daar wordt vaak sneller winst behaald dan bij een geïsoleerd liggende dijk;
- op dijken met een voormalig extensief beheer: hoe extensiever het voormalig agrarisch gebruik, des te sneller is resultaat te behalen;
- op het zuiden gerichte dijken: hierop valt veel zon, dat is gunstiger voor dieren en planten dan een dijk die op het noorden is gericht.

H. Westers te Hornhuizen (Gr): *“Op 66 are van een slaperdijk doe ik nu vijf jaar hooilandbeheer met naweiden met paarden. Een buurman hooit het rond 1 juli. Hij krijgt het voor niets want het hooi is niet zonder risico, omdat de dijk zo steil is. Ik help de natuur een handje door bloemrijk bermhooi te verspreiden. Nu groeit er bijvoorbeeld kleine ratelaar en gele morgenster en vliegen er veel vlinders. Ik krijg er geen vergoeding voor. Dat hoeft ook niet want ik vind die ratelaar en die vlinders schitterend.”*

Beheer van een dijk

Natuurgericht beheer van dijken betekent een extensief agrarisch beheer. In voedselrijke situaties is maaien en afvoeren nodig om de gewenste verschraling van de bodem te verkrijgen. Het is daarbij verstandig een zogenaamde ‘beheersschok’ te vermijden. Dat betekent zo goed mogelijk aansluiten bij het voormalige beheer, zeker als dat al enigszins extensief was. Veranderingen dienen in fasen plaats te vinden.

• Bemest niet of licht

Pas met het oog op de gewenste verschraling liever geen bemesting toe. Alleen na langdurige verschraling en het ontstaan van een open zode is het geven van een lichte mestgift zinvol. Geef in dat geval eenmaal in de drie tot vijf jaar een gift van vijftien tot twintig ton stalmest per hectare. Is dat niet voorradig, strooi dan kunstmest met een maximum van 25 kilo N per hectare. Gebruik bij dijkherstel schrale in plaats van voedselrijke grond. Voorkom bemesting van de dijk bij het bemesten van het aangrenzende perceel. Houd voldoende afstand of zet de strooier zo nodig schuin.

• Beweid niet met melkvee, maar extensief met ander vee, of maai

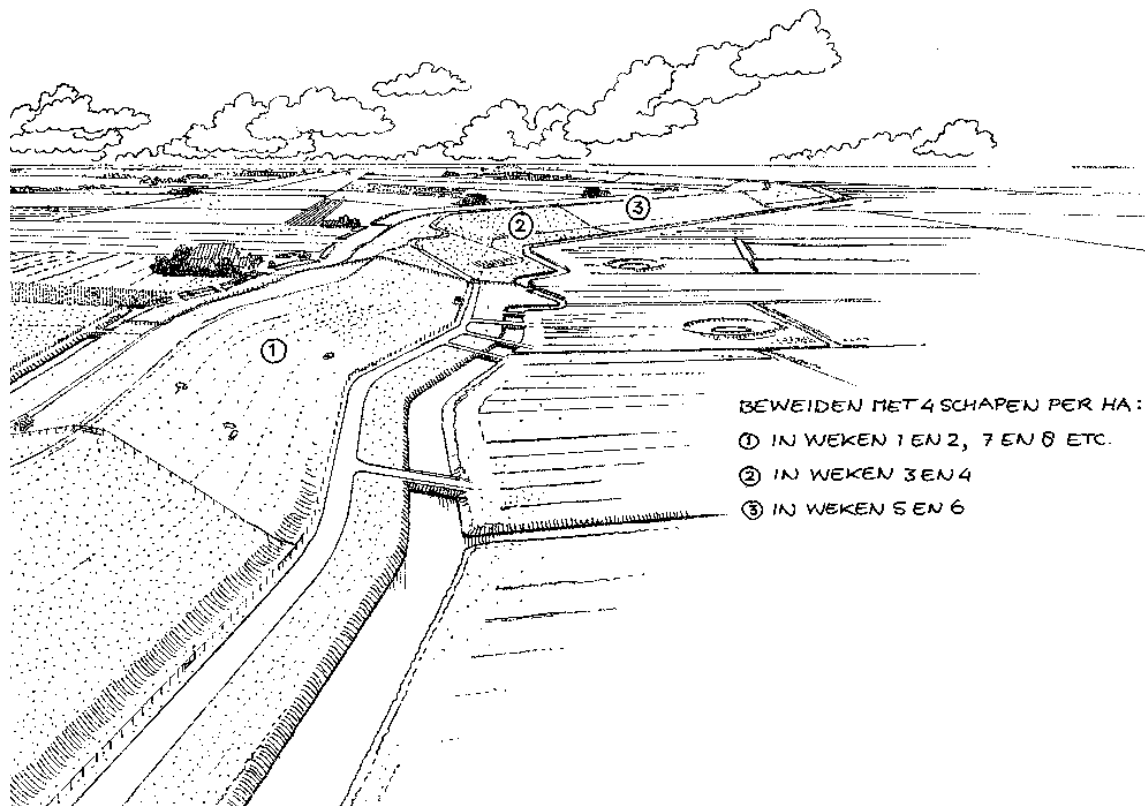
Op de meeste dijken is beweiding met melkvee vanwege de voederwaarde van het gewas, de helling van de dijk en de leeftijd van het vee niet goed mogelijk. Beweiden met droge koeien, vetweiders, jongvee of schapen kan vaak wel. Weid niet meer dan twee koeien of vier schapen per hectare. Minder mag wel, meer niet. Zo krijgen planten een kans te bloeien en blijft de grasmat intact. Soms is lichte beweiding gunstig voor planten, bijvoorbeeld voor de ruige anjer. Beweid met schapen liefst niet jaarrond en niet met een grote bezetting. Het is zinvol dijken bij beweiding te verdelen in percelen van circa vijf hectare. Dan is een vorm van standweiden mogelijk, dat vraagt minder arbeid dan omweiden. Blijven er bij of na het weiden veel ongewenste planten staan, maai deze. U kunt ook kiezen voor een systeem van maaien en naweiden. Vooral na eventueel maaien in september. Dan gaat de dijk met een korte stevige zode de winter in. In een enkele situatie, zoals in Zeeland, is het mogelijk een rondtrekkende kudde schapen in te schakelen.

• Maai zo vaak als nodig, maar klepel niet

Bij een dijkhelling van meer dan 1:2,5 is maaien bijna niet mogelijk. Bij flauwere hellingen met een voedselrijke bodem kunt u het beste tweemaal per jaar maaien (juni - juli en augustus - september). Probeer een dijk gefaseerd te maaien, dus niet de hele dijk ineens, maar in delen. Voer het maaisel af of zet het op hopen. Klepel niet, want dan blijft het maaisel liggen. Dat leidt tot verruiging en daarvan profiteren ongewenste planten, zoals brandnetel en kleefkruid. Is de bodem al wat schraler, dan kunt u vaak volstaan met eenmaal per jaar maaien (augustus). In echt schrale situaties, met bijvoorbeeld veel wilde marjolein, kunt u het maaien terugbrengen tot eens in de twee of drie jaar.

• Onderhoud bomen en struweel

Als er bomen en/ of struiken op de dijk staan (bijvoorbeeld in Zeeland) stel dan een onderhoudsschema op. Laat bomen gewoon staan, kap deze na verloop van jaren of zet deze terug. Laat struiken volledig uitgroeien of snoei deze regelmatig. Plant hier en daar ook bomen of struiken aan. Zie verder in paragraaf 3.7 'Houtopstanden' de onderdelen 'Struweel' en 'Solitaire boom of struik', 'Haag/heg' en 'Houtwallen, -kaden, en -singels en graften'.

Extensief beheer een zeedijk

Arbeid en financiering

Het plaatsen van een degelijke afrastering kost al gauw één tot twee uur per 100 strekkende meter. Het maaien van een dijk kost één tot twee uur per hectare. De arbeid voor het verwijderen van opslag is afhankelijk van het aantal op te ruimen struiken en/of bomen en de grootte. Voor een vergoeding van kosten kunt u mogelijk beroep doen op een provinciale regeling voor beheer van natuur en landschap (bijvoorbeeld randenbeheer). Informeer verder bij uw adviseur.